

Κατευθυντήριες Οδηγίες για την
προστασία των γυναικών και των
κοριτσιών κατά την πρώτη υποδοχή
στην Ελλάδα και τη διαδικασία ασύ-
λου.

ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2011

Copyright: Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ
για τους Πρόσφυγες, Γενική Γραμματεία
Ισότητας των Φύλων, Υπουργείο
Προστασίας του Πολίτη.

"Φωτογραφίες UNHCR"

ημερομηνία έκδοσης Ιούνιος 2011.

Artwork: Kiss my art

Φωτογραφία Εξωφύλλου.

Γυναίκα πρόσφυγας από τη Μιανμάρ με
το μωρό της έξω από το κατεστραμμένο
σπίτι της στο Μπαγκλαντές/ UNHCR /
G.M.B. Akash / June 2006

Αφγανή μητέρα με το μωρό της
σε Κέντρο Κράτησης στην
περιοχή του Έβρου.
UNHCR / K. Kehaygiou / May 2010

Σομαλή πρόσφυγας στον καταυλισμό
προσφύγων Αϊσά, στην Αιθιοπία.
UNHCR / B. Heager / February 2005

Εξαντλημένη γυναίκα που
περπάτησε όλο το βράδυ,
για να διασχίσει τα σύνορα
από την Τουρκία στην Ελλάδα.
UNHCR / Mathias Bepardon

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το μεγαλύτερο παιδί της Μπίμμη, η δεκαπεντάχρονη Μάργια, δεν πηγαίνει πια στο σχολείο, καθώς η μητέρα της φοβάται ότι θα την απαγάγουν για να την αναγκάσουν να παντρευτεί. Η Μπίμμη λέει ότι η κόρη της έχει δεχτεί πολλές χρηματικές προσφορές και προτάσεις γάμου τους τελευταίους μήνες.

Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα βρίσκεται αντιμέτωπη με μια μεγάλη εισροή μικτών μεταναστευτικών ρευμάτων, όπου τα όρια μεταξύ προσώπων που δικαιούνται διεθνούς προστασίας (πρόσφυγες και δικαιούχοι επικουρικής προστασίας) και οικονομικών μεταναστών γίνονται ολοένα και πιο δυσδιάκριτα. Οι Ελληνικές Αρχές προχωρούν σταδιακά στην καθολική μεταρρύθμιση του συστήματος διαχείρισης μεταναστευτικών ροών καθώς και του συστήματος ασύλου. Σε αυτό το πλαίσιο, ο εντοπισμός των ιδιαίτερων αναγκών και η στήριξη των γυναικών και κοριτσιών που χρήζουν διεθνούς προστασίας αποτελεί ζητούμενο, όπως και η αναγνώριση στο πρόσωπό τους της ιδιότητας του δικαιούχου διεθνούς προστασίας προκειμένου να απολαύσουν την προστασία που δικαιούνται στη χώρα μας.

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων και η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες έχουν συνεργασία από το 2002 με κοινό στόχο να προάγουν τα δικαιώματα των γυναικών και ανήλικων κοριτσιών προσφύγων στην Ελλάδα. Σε μια προσπάθεια ενδυνάμωσης της συνεργασίας αυτής, για την ουσιαστικότερη και πιο άμεση αντιμετώπιση των ζητημάτων που αφορούν στην προστασία των γυναικών και κοριτσιών, οι δύο φορείς απευθύνθηκαν στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη προκειμένου να υιοθετηθούν κοινές κατευθυντήριες οδηγίες. Το παρόν κείμενο αποτελεί προϊόν συνεργασίας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων και της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Απευθύνεται σε επαγγελματίες που απασχολούνται σε υπηρεσίες πρώτης υποδοχής υπηκόων τρίτων χωρών, καθώς επίσης και σε προσωπικό που λαμβάνει συνεντεύξεις ασύλου ή συμμετέχει με οποιοδήποτε τρόπο στις διαδικασίες ασύλου. Στοιχείει να βοηθήσει στη δικαιότερη αξιολόγηση των αναγκών διεθνούς προστασίας γυναικών και κοριτσιών αιτουσών άσυλο καθώς και να παρέχει οδηγίες για την ορθή αντιμετώπιση των γυναικών και κοριτσιών κατά τη διάρκεια σχετικών διαδικασιών όπως η υποδοχή κατά την πρώτη είσοδο, η κράτηση, η πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου και η διενέργεια της συνέντευξης. Η συγγραφή του φυλλαδίου έγινε από τη δικηγόρο κ. Αλεξία Βασιλείου μετά από έρευνα, συλλογή και επεξεργασία σχετικών κειμένων της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και άλλων αρμόδιων Οργανισμών, καθώς και της σχετικής εθνικής νομοθεσίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. Εισαγωγή: Οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες πρόσφυγες και η ανάγκη για στοχευμένες ενέργειες	6
II. Κατευθυντήριες Οδηγίες κατά την πρώτη υποδοχή.....	10
III. Κατευθυντήριες Οδηγίες για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα.....	13
IV. Κατευθυντήριες Οδηγίες για την προστασία των κοριτσιών.....	17
V. Παράρτημα – Η ερμηνεία του ορισμού του πρόσφυγα στο πλαίσιο των περιπτώσεων δίωξης λόγω φύλου.....	21
VI. Πηγές / Παραπομπές.....	27

Εισαγωγή: Οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες πρόσφυγες¹ και η ανάγκη για στοχευμένες ενέργειες

Οι πρόσφυγες που έχουν εγκαταλείψει τη χώρα τους λόγω φόβου δίωξης και φθάνουν σε μια ξένη χώρα προκειμένου να ζητήσουν προστασία, είναι εκτεθειμένοι σε κινδύνους που πιθανόν να οδηγήσουν σε περαιτέρω παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους και να σταθούν εμπόδιο στη διασφάλιση της προστασίας που δικαιούνται από το νόμο. Μη μπορώντας να ταξιδέψουν με νόμιμα μέσα σε κάποια χώρα όπου να υπάρχει δυνατότητα να ζητήσουν άσυλο, οι πρόσφυγες συχνά αναγκάζονται να απευθυνθούν σε διακινητές και να ακολουθήσουν επικίνδυνες διαδρομές, για να φθάσουν παράτυπα σε κάποια ασφαλή χώρα.

Όπως αναγνωρίζει και η Εκτελεστική Επιτροπή της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, μέσα στη γενική αβεβαιότητα που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες, οι γυναίκες και τα κορίτσια αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα:

«Μολονότι οι άντρες και τα αγόρια που έχουν αναγκαστικά εκτοπιστεί αντιμετωπίζουν επίσης προβλήματα προστασίας, οι γυναίκες και τα κορίτσια πιθανόν να εκτίθενται σε ιδιαίτερα προβλήματα προστασίας που έχουν σχέση με το φύλο τους, την πολιτισμική και κοινωνικο-πολιτική τους θέση και τη νομική τους κατάσταση, που σημαίνει ότι μπορεί να έχουν λιγότερες πιθανότητες να ασκήσουν τα δικαιώματά τους και συνεπώς απαιτούνται ειδικές ενέργειες υπέρ των γυναικών και κορι-

σιών προκειμένου να εξασφαλισθεί ότι απολαμβάνουν προστασία και λαμβάνουν βοήθεια ισότιμα με τους άντρες και τα αγόρια»².

Οι γυναίκες και τα κορίτσια αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες προκλήσεις σχετικά με το φύλο, τους ρόλους και τη θέση τους στην κοινωνία. Οι πιθανότητες να έχουν πρόσβαση ακόμα και στα πιο βασικά δικαιώματα είναι λιγότερες από αυτές των αντρών και αγοριών, ενώ έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να αντιμετωπίσουν διακρίσεις και βία, οι οποίες οξύνονται σε καταστάσεις συγκρούσεων και αναγκαστικού εκτοπισμού.

Για πολιτισμικούς και κοινωνικούς λόγους, οι γυναίκες και τα κορίτσια μπορεί συχνά να έχουν περιορισμένη γνώση των δικαιωμάτων τους, ή της ύπαρξης μηχανισμών για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων αυτών. Ενδεχομένως στη χώρα καταγωγής τους να υποβλήθηκαν σε παραδοσιακές πρακτικές επιβλαβείς για τις ίδιες, να μην τους επιτρεπόταν η συμμετοχή σε δομές της κοινότητάς τους, να ήταν θύματα σεξουαλικής βίας / βίας λόγω φύλου, ή άπορες. Μετά τον εκτοπισμό τους, βρίσκονται ακόμα πιο περιθωριοποιημένες και ευάλωτες λόγω της κατάρρευσης των αξιών και των δομών στήριξης που τους παρέιχαν η οικογένεια ή η κοινότητά τους.

Ο συνδυασμός των παραγόντων αυτών δημιουργεί κινδύνους και προκλήσεις για τις γυναίκες, όπως:

¹ Οι αναφορές σε γυναίκες συμπεριλαμβάνουν κορίτσια και καλύπτουν όσες γυναίκες και κορίτσια πιθανολογείται ότι δικαιούνται διεθνή προστασία για τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, ανεξάρτητα από την αναγνώριση του καθεστώτος τους από τις αρμόδιες αρχές. Συνεπώς καλύπτουν τις αιτούσες άσυλο και τις εν δυνάμει αιτούσες άσυλο.

² Εκτελεστική Επιτροπή, Πόρισμα No. 105 (LVII), 2006, Γυναίκες και Κορίτσια σε Κίνδυνο (Executive Committee Conclusion No. 105 (LVII), 2006, Women and Girls at Risk).

Βία κατά τη διάρκεια του ταξιδιού.

Οι γυναίκες και τα κορίτσια που ζητούν τη βοήθεια των διακινητών για να εγκαταλείψουν τη χώρα τους μπορεί εύκολα να έρθουν αντιμέτωπες με επικίνδυνες ή ταπεινωτικές καταστάσεις. Μπορεί λοιπόν να φθάσουν στη χώρα ασύλου έχοντας βιώσει τραυματικές εμπειρίες, όπως ο βιασμός ή άλλου είδους βία ή/και κακοποίηση κατά τη διάρκεια του ταξιδιού.

Βία ή κακοποίηση κατά τη διάρκεια της κράτησης ή σε κέντρα πρώτης υποδοχής («ΚΕ.Π.Υ.»).

Γυναίκες και κορίτσια που βρίσκονται μόνες τους αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο περαιτέρω κακοποίησης ή βίας, εάν δεν στεγάζονται χωριστά από τους άντρες ή εάν δεν λαμβάνονται επαρκή μέτρα ασφαλείας κατά την πρώτη υποδοχή ή κράτηση.

Αποδυνάμωση γυναικών και κοριτσιών λόγω διαδικαστικών εμποδίων και έλλειψης επαρκούς ενημέρωσης.

Συνήθως οι άντρες θεωρούνται οι «κύριοι αιτούντες» σε περιπτώσεις που υποβάλλονται αιτήματα ασύλου από οικογένειες, και λειτουργούν ως εκπρόσωποι της οικογένειας, γεγονός που σημαίνει ότι η ενημέρωση και βοήθεια διοχετεύονται μέσω αυτών. Οι γυναίκες μπορεί να μην γνωρίζουν τα δικαιώματά τους και να μην αντιλαμβάνονται το δικαίωμά τους να αιτηθούν άσυλο αυτοτελώς εάν συνοδεύονται από άντρα συγγενή του οποίου το αίτημα εξετάζεται. Κατόπιν τούτου, το αίτημά τους για την αναγνώριση του καθεστώτος του

πρόσφυγα ή τη χορήγηση επικουρικής προστασίας – ακόμα και αίτημα ισχυρότερο από εκείνο του άντρα συγγενή τους – σε ορισμένες περιπτώσεις παραβλέπεται. Επιπλέον, όταν ζητούν άσυλο γυναίκες ή κορίτσια πρέπει να λαμβάνεται υπόψη πως η μεταχείριση που συνιστά δίωξη διαφέρει ανάλογα με την ηλικία και το φύλο. Οι ίδιες μπορεί να μην γνωρίζουν ότι ορισμένα είδη μεταχείρισης και πρακτικές στις οποίες έχουν υποβληθεί συνιστούν λόγους που στοιχειοθετούν αίτημα για άσυλο.

Περιορισμένη πρόσβαση σε βοήθεια.

Η διοχέτευση πληροφοριών και αρωγής μέσω των αντρών μελών της οικογένειας μπορεί να περιορίσει την πρόσβαση των γυναικών στη βοήθεια. Δυσκολίες στην πρόσβαση σε υπηρεσίες στήριξης μπορεί να είναι κρίσιμες σε περιπτώσεις όπου γυναίκες έχουν υποστεί τραυματικές εμπειρίες και έχουν ανάγκη ιατροφαρμακευτικής ή ψυχοκοινωνικής φροντίδας.

Αδυναμία τεκμηρίωσης αιτήματος λόγω πολιτισμικών ή ψυχολογικών φραγμών, που οδηγεί σε αμφισβήτηση της αξιοπιστίας.

Οι γυναίκες μπορεί να μην επιθυμούν να γνωρίζει ο σύζυγος ή η οικογένειά τους για τη δίωξη που έχουν υποστεί και ως εκ τούτου να αποσιωπούν τις εμπειρίες ή τους φόβους που αφορούν άμεσα στην ανάγκη τους για διεθνή προστασία. Επιπλέον, πιθανόν να διστάζουν να μιλήσουν για τις εμπειρίες τους όταν τα άτομα που λαμβάνουν τις συνευξέεις τους ή οι διερμηνείς που μεταφράζουν είναι άντρες, ή οι ίδιες να μην έχουν πείρα ή αυτοπεποίθηση στις επαφές τους με άτομα της

εξουσίας, γεγονός που επηρεάζει τη συμπεριφορά και την εικόνα που παρουσιάζουν κατά την έκθεση του αιτήματός τους. Εάν έχουν υποστεί τραυματικές εμπειρίες πιθανόν να μην επιθυμούν ή να μη μπορούν καν να τις αφηγηθούν και ενδεχομένως να αρνηθούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις κατά τρόπο που ίσως ερμηνευθεί ως έλλειψη αξιοπιστίας. Οι γυναίκες και τα κορίτσια μπορεί επίσης να δυσκολευθούν να πιστοποιήσουν το αληθές του αιτήματός τους σε περίπτωση που ο φόβος δίωξης αφορά ενδοοικογενειακά ζητήματα, όπως σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, ή άλλων μορφών δίωξης λόγω φύλου, συμπεριλαμβανομένης της δίωξης λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού.

Έκθεση σε ενδοοικογενειακή βία που παραμένει απαρατήρητη.

Οι συνθήκες ψυχολογικής φόρτισης που επικρατούν κατά τη φυγή και τον εκτοπισμό των προσφύγων μπορούν να προκαλέσουν αύξηση των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας και κακοποίησης, τα οποία δεν καταγγέλλονται, ειδικά σε περιπτώσεις που τα θύματα δεν έχουν ανεξάρτητη πρόσβαση σε ενημέρωση σχετικά με τη στήριξη και προστασία που μπορεί να τους παρασχεθεί. Συχνά οι γυναίκες αισθάνονται ότι πρέπει να ανεχθούν την κακοποίηση εφόσον πιστεύουν ότι δεν έχουν αυτοτελές δικαίωμα στο προσφυγικό καθεστώς ή την προστασία.

Έκθεση στην εμπορία ανθρώπων (trafficking).

Ειδικότερα οι μόνες γυναίκες συχνά πέφτουν θύματα των εμπόρων και εξαφανίζονται κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου, ιδιαίτερα

UNHCR / R. Campbell

όταν δεν έχουν πρόσβαση σε αποτελεσματική προστασία και υλική στήριξη.

Έκθεση στην παρενόχληση ή κακοποίηση από άτομα σε θέσεις εξουσίας.

Η έλλειψη στήριξης, η άγνοια των δικαιωμάτων τους και ο φόβος της εξουσίας μπορεί να προκαλέσει την έκθεση των γυναικών ή των κοριτσιών σε παρενόχληση ή κακοποίηση από άτομα που ελέγχουν την πρόσβαση τους σε διαδικασίες και έγγραφα, συμπεριλαμβανομένων και των απασχολούμενων σε υπηρεσίες στήριξης.

Πρόσθετοι ατομικοί παράγοντες κινδύνου.

Ορισμένες κατηγορίες γυναικών μπορεί να αντιμετωπίζουν ιδιαίτερο κίνδυνο λόγω της

Τα μεγάλα ποσοστά βίας και ασθενειών στη Σομαλία, κάνουν πολύ συχνό το φαινόμενο εγκατάλειψης ανηλικών και περιπτώσεις ορφανών παιδιών. Η Ρουούν, δεκαέξι ετών, φροντίζει τα τρία της αδέρφια. Έφθασαν στο Γκαλκάγιο το 2008 με τη μητέρα τους, η οποία ένα χρόνο μετά πέθανε. Ο πατέρας τους αμέσως μετά εξαφανίστηκε, αφήνοντας τα τέσσερα παιδιά το να ζήσουν μόνα τους.

προσωπικής τους κατάστασης. Οι κατηγορίες αυτές συμπεριλαμβάνουν γυναίκες οι οποίες:

Είναι μόνες ή είναι επικεφαλής μονογονεϊκών οικογενειών.

Είναι άτομα με αναπηρίες ή αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα υγείας (όπως HIV/AIDS).

Είναι ηλικιωμένες ή χήρες χωρίς οικογένεια ή στήριξη από την κοινότητα

Αντιπένονται σε κοινωνικούς κανόνες σχετικά με ζητήματα όπως ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η αντίθεση στον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων, ο αναγκαστικός γάμος.

Είναι άπορες.

Στόχος των Οδηγιών είναι να προσφέρουν βασική καθοδήγηση για την αντιμετώπιση και μεταχείριση των γυναικών και των κοριτσιών που φθάνουν στην Ελλάδα έχοντας διαφύγει

από τη χώρα τους λόγω φόβου δίωξης. Το πρώτο μέρος ασχολείται με τις γενικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες και τα κορίτσια, οι οποίες επηρεάζουν τόσο την πορεία τους από τη χώρα καταγωγής τους όσο και την κατάστασή τους όταν φθάσουν στη χώρα όπου ζητούν προστασία. Υπογραμμίζεται η ιδιαίτερη προσοχή που πρέπει να δίνεται στις πρακτικές ρυθμίσεις για την υποδοχή τους και για την εξασφάλιση της πρόσβασής τους στη διαδικασία ασύλου. Το δεύτερο μέρος συνοψίζει τις μορφές επιβλαβούς μεταχείρισης στις οποίες υποβάλλονται οι γυναίκες λόγω του φύλου τους και το πώς αυτές μπορούν να αποτελέσουν βάση για το προσφυγικό καθεστώς σύμφωνα με την Σύμβαση του 1951 (και το Πρωτόκολλο του 1967) για το Καθεστώς των Προσφύγων. Επίσης τονίζει τους παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την εκτίμηση των αιτημάτων των γυναικών για προστασία προκειμένου να διασφαλίζεται ότι η διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα διεξάγεται με ευαισθησία προς το φύλο. Το τρίτο μέρος αναφέρεται στα ζητήματα που αφορούν συγκεκριμένα τα κορίτσια και τις ιδιαίτερες ανάγκες προστασίας που έχουν ως παιδιά.

Στο τέλος των Οδηγιών αναφέρονται πηγές στις οποίες μπορεί να ανατρέξει ο αναγνώστης / η αναγνώστρια για περαιτέρω ανάλυση των σχετικών ζητημάτων.

Κατευθυντήριες Οδηγίες κατά την πρώτη υποδοχή

Έλεγχος / εξακρίβωση (screening) και καταγραφή³.

Πρέπει να γίνεται καταγραφή των γυναικών και των κοριτσιών από κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό, το οποίο να γνωρίζει τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες και τα κορίτσια, έτσι ώστε να εντοπίζονται άτομα με συγκεκριμένες ανάγκες προστασίας και αρωγής (π.χ. θύματα βίας ή σεξουαλικής κακοποίησης, γυναίκες που αντιμετωπίζουν σοβαρές ασθένειες όπως HIV/AIDS, γυναίκες επικεφαλής οικογενειών και γυναίκες μόνες ή ασυνόδευτα κορίτσια) καθώς και άτομα που ανήκουν σε ομάδες υψηλού κινδύνου⁴.

Εφαρμογή ειδικών διατάξεων για τα ευάλωτα άτομα.

Οι διατάξεις του Ν.3907/2011 (Άρθρο 11, παρ. 2) ορίζουν ως ευάλωτες ομάδες τα ασυνόδευτα ανήλικα παιδιά, τα άτομα που έχουν αναπηρία ή πάσχουν από ανίατη ασθένεια, τους υπερήλικες, τις γυναίκες σε κύηση ή λοχεία, τις μονογονεϊκές οικογένειες με ανήλικα τέκνα, τα θύματα βασανιστηρίων, βιασμού ή άλλης σοβαρής μορφής ψυχολογικής, σωματικής ή σεξουαλικής βίας ή εκμετάλλευσης και τα θύματα εμπορίας ανθρώπων. Σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3907/2011, τα πρόσωπα που ανήκουν στις ομάδες αυτές παραπέμπονται στον αρμόδιο κατά περίπτωση φορέα κοινωνικής στήριξης ή προστασίας. Αντίστοιχα, στις διατάξεις του

Π.Δ. 220/2007 (Άρθρο 17) αναφέρονται ως παραδείγματα ευάλωτων ομάδων τα ανήλικα, τα ασυνόδευτα ανήλικα, οι ανάπηροι, οι ηλικιωμένοι, οι εγκυμονούσες, οι μονογονεϊκές οικογένειες με ανήλικα παιδιά καθώς και τα πρόσωπα που έχουν υποστεί βασανιστήρια, βιασμό ή άλλες σοβαρές μορφές ψυχολογικής, σωματικής ή σεξουαλικής βίας και προβλέπεται ότι οι αρμόδιες αρχές και οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης φροντίζουν για την ειδική τους μεταχείριση.

Γυναικείο προσωπικό στις ομάδες καταγραφής.

Για πολιτισμικούς και ψυχολογικούς λόγους, οι γυναίκες και τα κορίτσια μπορεί να μιλήσουν πιο άνετα σε γυναικείο προσωπικό αναφορικά με τις εμπειρίες και τα προσωπικά τους στοιχεία, και να παρέχουν τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για τον καθορισμό των συγκεκριμένων αναγκών τους για προστασία και αρωγή.

Ορθός σχεδιασμός καταλυμάτων.

Όταν η κράτηση γυναικών είναι αναπόφευκτη, θα πρέπει να διασφαλίζεται σε κάθε περίπτωση ότι κρατούνται χωριστά από τους άντρες⁵ και ότι τα κέντρα πρώτης υποδοχής (ΚΕ.Π.Υ.) παρέχουν ξεχωριστά και αξιοπρεπή καταλύματα για τις γυναίκες, τα οποία θα μπορούν να κλειδώνονται. Οι γυναίκες σε κύηση ή λοχεία δεν πρέπει να κρατούνται⁶.

³ Σύμφωνα με το Άρθρο 9, παρ. 7, του Νόμου 3907/2011, Τα στελέχη των Κέντρων Πρώτης Υποδοχής επιμορφώνονται για το αντικείμενο της αποστολής τους, με μέριμνα της Κεντρικής Υπηρεσίας, σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία. Ειδικότερα, οι ιατροί που παρέχουν υπηρεσίες στα ΚΕ.Π.Υ. εκπαιδεύονται στην πιστοποίηση θυμάτων βασανιστηρίων, με μέριμνα των ως άνω Υπηρεσιών σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.

⁴ Το «Εργαλείο για τον Εντοπισμό Αυξημένου Κινδύνου» ("Heightened Risk Identification Tool") της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, περιέχει χρήσιμα ερωτηματολόγια που μπορεί να διευκολύνουν τον εντοπισμό ατόμων που ανήκουν σε ομάδες υψηλού κινδύνου και την εκτίμηση του βαθμού κινδύνου.

Ενημέρωση για τα δικαιώματα και την διαθέσιμη αρωγή.

Θα πρέπει να παρέχεται το συντομότερο δυνατόν, ενημέρωση για τα δικαιώματα των γυναικών και των κοριτσιών, καθώς και για τις υπηρεσίες αρωγής (ιατροφαρμακευτικής, ψυχοκοινωνικής και νομικής).

γυναίκες αντιμετωπίζουν ενδοοικογενειακή βία ή κακοποίηση ή επιθέσεις από μέλη της κοινότητάς τους. Επίσης, θα πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στις πιο ευάλωτες περιπτώσεις και να διασφαλίζεται η πρόσβαση σε συμβουλευτική και φροντίδα κατά τρόπο διακριτικό, έτσι ώστε να αποφεύγεται ο στιγμα-

UNHCR / S. Schulman

Το προσωπικό της Υπαιτης Αρμοσότητας συνομιλεί με εκτοπισμένες γυναίκες από το Κονγκό στον καταυλισμό στο Λουζέμπερε. «Για οκτώ μήνες κοιμόμασταν στους θάμνους και επιστρέψαμε στο χωριό την ημέρα. Δεν αντέχαμε να το κάνουμε πια. Είμαι τόσο κουρασμένη. Γι' αυτό, ήρθαμε εδώ,» είπε μία γυναίκα, που ο σύζυγός της έχει απαχθεί. «Τώρα, είμαι μόνη μου με τα τέσσερα παιδιά μου.»

Παροχή συμβουλευτικής, ψυχοκοινωνικής και ιατροφαρμακευτικής φροντίδας.

Θα πρέπει να υπάρχει συντονισμός για την παροχή κατάλληλης φροντίδας καθώς και για την πρόσβαση σε ασφαλείς ξενώνες για όσες

τισμός των θυμάτων κακοποίησης. Τέλος, θα πρέπει να διασφαλίζεται η παροχή της φροντίδας από κατάλληλα καταρτισμένο προσωπικό με ευαισθησία προς το φύλο και τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες. Όταν είναι εφικτό, οι υπηρεσίες αυτές θα πρέπει να παρέχονται από γυναίκες.

⁵ Το Άρθρο 13, παρ. 6, του Π.Δ. 114/2010 προβλέπει ότι οι αρμόδιες αρχές παραλαβής ή εξέτασης αιτημάτων ασύλου μεριμνούν ώστε οι γυναίκες να κρατούνται σε χωρό χωριστά από τους άντρες.

⁶ Άρθρο 13, παρ. 6, Π.Δ. 114/2010.

Εύκολα προσβάσιμοι μηχανισμοί για την καταγγελία της κακοποίησης που διασφαλίζουν την εμπιστευτικότητα

Θα πρέπει να διασφαλίζεται η λειτουργία μηχανισμών που να επιτρέπουν σε γυναίκες που αντιμετωπίζουν αυξημένο κίνδυνο να αναφέρουν τις ανησυχίες τους και να καταγγείλουν τυχόν κακοποίηση, διασφαλίζοντας την εμπιστευτικότητα σχετικά με την προσωπική τους κατάσταση. Οι γυναίκες θα πρέπει να ενημερώνονται για την ύπαρξη αυτών των μηχανισμών και να έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε αυτούς.

Νομική συνδρομή, υποστήριξη και προστασία θυμάτων.

Σε περιπτώσεις βίας ή κακοποίησης πρέπει να παρέχεται νομική συνδρομή στα θύματα καθώς και συνεχιζόμενη στήριξη και, όπου κρίνεται απαραίτητο, προστασία των μαρτύρων, προκειμένου να ασκηθεί ποινική δίωξη σε βάρος των αυτουργών, καθώς και κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας.

Ενημέρωση για τον κίνδυνο απαγωγής και εμπορίας (trafficking.)

Θα πρέπει να παρέχονται πληροφορίες για τους κινδύνους απαγωγής και εμπορίας καθώς και για το πλαίσιο προστασίας για τα θύματα⁷.

Κώδικας δεοντολογίας για το προσωπικό.

Θα πρέπει να θεσπίζονται και να εφαρμόζονται κώδικες δεοντολογίας για όλο το προσωπικό που απασχολείται στην παροχή υπηρεσιών σε πρόσφυγες, συμπεριλαμβανομένων των εξωτερικών συνεργατών.

Ενημέρωση για τη διαδικασία ασύλου.

Θα πρέπει να παρέχεται ενημέρωση σε γλώσσα που κατανοούν και με ευαισθησία προς το φύλο, καθώς και να διασφαλίζεται ότι οι γυναίκες κατανοούν το δικαίωμά τους να αιτηθούν άσυλο αυτοτελώς. Επίσης, θα πρέπει να εξηγείται ότι κατά τη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα ή χορήγησης του καθεστώτος επικουρικής προστασίας, η συλλογή πληροφοριών γίνεται για την προστασία τους και ότι είναι προς το συμφέρον τους να συνεργαστούν και να αποκαλύψουν στοιχεία.

Συνεργασία με ΜΚΟ και την κοινωνία των πολιτών.

Οι κρατικοί φορείς που είναι αρμόδιοι για την υποδοχή των γυναικών θα πρέπει να συνεργάζονται με μη κυβερνητικές ή άλλες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών προκειμένου να επωφεληθούν από την εξειδίκευσή τους σε σχέση με διάφορες πτυχές της παροχής αρωγής (π.χ. ψυχοκοινωνική ή νομική συνδρομή) και να μεγιστοποιήσουν την προστασία που παρέχεται στις γυναίκες πρόσφυγες.

⁷ Οι διατάξεις του Ν.3064/2002 προβλέπουν την παροχή προστασίας στα θύματα εμπορίας και, για όσο χρονικό διάστημα κρίνεται αναγκαίο, αρωγή για τη στέγαση, τη διατροφή, τη διαβίωση, την περίθαλψη και την ψυχολογική στήριξη τους, καθώς και για την εξασφάλιση νομικού παρυστήριου και διερμηνέα. Το Π.Δ. 233/2003 περιγράφει το πλαίσιο της παροχής αρωγής και τις υπηρεσίες που είναι στη διάθεση των θυμάτων και αναφέρει τους φορείς που είναι υπεύθυνοι για την παροχή στήριξης και προστασίας στα θύματα. Οι διατάξεις του Ν.3386/2005 προβλέπουν τη δυνατότητα χορήγησης άδειας διαμονής στα θύματα εμπορίας ανθρώπων, ορίζουν περίοδο περίοικης για τα πιθανολογούμενα θύματα προκειμένου να συνέλθουν και να μπορούν να λάβουν ανεπιτήρητη απόφαση σχετικά με τη συνεργασία τους με τις δικτικές αρχές, και ορίζουν ότι τα πιθανολογούμενα θύματα έχουν πρόσβαση στην περίθαλψη και στις παροχές του Π.Δ. 233/2003 κατά την περίοδο περίοικης, ενώ παράλληλα οι αρμόδιες εισαγγελικές και αστυνομικές αρχές πρέπει να φροντίζουν κατά προτεραιότητα για την προστασία και την ασφάλεια τους.

Κατευθυντήριες Οδηγίες για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα.

(i) Το καθεστώς του πρόσφυγα βάσει δίωξης λόγω φύλου

Δέουσα εξέταση της πιθανότητας η δίωξη να είναι λόγω φύλου.

Η εξέταση αιτημάτων γυναικών θα πρέπει να γίνεται με επίγνωση του γεγονότος ότι το φύλο τους μπορεί να αποτελεί λόγο της δίωξης που έχουν υποστεί ή φοβούνται ότι θα υποστούν, καθώς και ότι οι μορφές δίωξης μπορεί να επηρεάζονται από το φύλο. Συνεπώς ο ορισμός του πρόσφυγα σύμφωνα με το Άρθρο 1Α(2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων πρέπει να ερμηνεύεται λαμβάνοντας ειδικότερα υπόψη τις ενδεχόμενες διαστάσεις του φύλου κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου⁸.

Πιθανολόγηση δίωξης λόγω φύλου όταν παρουσιάζονται ορισμένα στοιχεία.

Αιτήματα ασύλου που βασίζονται στη δίωξη λόγω φύλου συμπεριλαμβάνουν ενδεικτικά τα ακόλουθα στοιχεία (αλλά όχι μόνο):

Πράξεις σεξουαλικής βίας.

Ενδοοικογενειακή βία.

Αναγκαστικός οικογενειακός προγραμματισμός.

Κλειτοριδεκτομή

Τιμωρία για παραβίαση κοινωνικών ηθών.

Διακρίσεις κατά ομοφυλόφιλων.

Περαιτέρω καθοδήγηση σχετικά με την ερμηνεία του ορισμού της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων στο πλαίσιο των περιπτώσεων δίωξης λόγω φύλου υπάρχει στο σχετικό παράρτημα.

(ii) Διαδικαστικές εγγυήσεις για τις γυναίκες κατά τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα

a. Σύστημα καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα με ευαισθησία προς το φύλο.

Η διαδικασία του καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα πρέπει να διενεργείται με ευαισθησία ως προς την κατάσταση και τα αιτήματα των αιτουσών άσυλο⁹. Κάποιες γυναίκες μπορεί να διστάζουν να αναφερθούν στην πραγματική έκταση της δίωξης που αντιμετώπισαν ή φοβούνται μήπως αντιμετωπίσουν, ή να διστάζουν να μιλήσουν ελεύθερα εξαιτίας της ντροπής που αισθάνονται για όσα τους συνέβησαν. Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή και πρέπει να παρέχεται συμβουλευτική προκειμένου να διασφαλίζεται η δυνατότητα να ξεπεράσουν ψυχολογικά ή κοινωνικά εμπόδια και να εκθέσουν τα αιτήματά τους.

Οι διαδικασίες καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα πρέπει να διενεργούνται κατά τρόπο που να διασφαλίζει ότι:

⁸ Ειδικότερα η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της οικογενειακής βίας, 7 Απριλίου 2011 (υπογεγραμμένη από την Ελλάδα την 11 Μαΐου 2011), που θα τεθεί σε εφαρμογή μόλις κυρωθεί από 10 υπογράφοντα κράτη, επιβάλλει στα κράτη (Άρθρο 60, παράγραφος 1) να λάβουν τα απαραίτητα νομοθετικά ή άλλα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι η οφειλόμενη στο φύλο βία κατά των γυναικών μπορεί να αναγνωρισθεί ως μορφή δίωξης κατά την έννοια του Αρθρου 1Α(2) της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων και ως μορφή σοβαρής βλάβης που δικαιολογεί την παροχή επικουρικής/συμπληρωματικής προστασίας.

⁹ Το Άρθρο 60, παρ. 2, της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της οικογενειακής βίας ορίζει ότι τα κράτη «θα λάβουν τα απαραίτητα νομοθετικά ή άλλα μέτρα για την ανάπτυξη διαδικασιών υποδοχής και υπηρεσιών στήριξης για αιτούντες άσυλο καθώς και κατευθυντήριες οδηγίες για το φύλο και διαδικασίες ασύλου με ευαισθησία προς το φύλο, συμπεριλαμβανομένων του καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα και της αίτησης για διεθνή προστασία».

Μια Αφγανή μητέρα με το παιδί της, έχοντας διασχίσει τα σύνορα από την Τουρκία, κοιμούνται στο δάσος, στο χωριό Νέα Βύσσα στο νομό Έβρου.

Όλοι οι υπεύθυνοι της συνέντευξης γνωρίζουν τους τρόπους με τους οποίους το φύλο και η ηλικία επηρεάζουν την εξέταση του αιτήματος ασύλου καθώς και αν κάποιες συγκεκριμένες μορφές επιβλαβούς μεταχείρισης συνιστούν δίωξη.

Υπάρχουν εκτενείς πληροφορίες για την κατάσταση στις χώρες προέλευσης καθώς και για τα ειδικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες και τα κορίτσια.

Όλα τα ενήλικα και εξαρτώμενα μέλη της οικογένειας του «κύριου αιτούντος» δίνουν χωριστή συνέντευξη για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα, (α) αν δεν έχει διεξαχθεί χωριστή συνέντευξη καταγραφής, ή (β) εάν από τη συνέντευξη καταγραφής προκύπτει ότι εκτός από τον «κύριο αιτούντα», άλλα μέλη της οικογένειας ενδεχομένως έχουν επιπρόσθετα ή αυτοτελή αιτήματα, ή /και (γ) εάν κάποια πληροφορία που προέκυψε από τη συνέντευξη του «κύριου αιτούντος» υποδεικνύει ότι κάποιο άλλο μέλος της οικογένειας του μπορεί να έχει αυτοτελές αίτημα.

Οι γυναίκες έχουν πρόσβαση σε συμβουλευτική σχετικά με τη διαδικασία ασύλου με τρόπο και σε γλώσσα που κατανοούν, καθώς και ενημέρωση σχετικά με το ενδεχόμενο κάποιες μορφές δίωξης λόγω φύλου να συνιστούν προϋποθέσεις αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Διατίθενται ειδικά καταρτισμένες γυναίκες υπεύθυνες συνεντεύξεων και διερμηνείς για τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων με γυ-

ναίκες αιτούσες ασύλου¹⁰, ιδιαίτερα όταν πιθανολογείται ότι έχουν υποστεί σεξουαλική βία ή βία λόγω φύλου.

Διατίθεται επιπλέον ειδικευμένη συμβουλευτική και στήριξη σε θύματα τραυματικών εμπειριών, προκειμένου να δημιουργηθεί σχέση εμπιστοσύνης και να τις ενθαρρύνει να αποκαλύψουν την πραγματική έκταση της δίωξης που έχουν υποστεί.

Τα αιτήματα ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτη ομάδα (όπως ορίζεται από το Άρθρο 17 του Π.Δ. 220/2007¹¹) εξετάζονται κατά προτεραιότητα, σύμφωνα με το Π.Δ. 114/2010¹².

Οι αρμόδιες αρχές που αποφασίζουν επ των αιτημάτων ασύλου οφείλουν να λαμβά-

¹⁰ Άρθρο 10, παρ. 1 Π.Δ. 114/2010.

¹¹ Σύμφωνα με το Άρθρο 17 του Π.Δ. 220/2007, παραδείγματα ευάλωτων ομάδων είναι οι ανήλικοι, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, οι ανάπηροι, οι ηλικιωμένοι, οι εγκυμονούσες, οι μονογονεϊκές οικογένειες με ανήλικα παιδιά, καθώς και τα πρόσωπα που έχουν υποστεί βιαιότητα, βιασμό ή άλλες σοβαρές μορφές ψυχολογικής, σωματικής ή σεξουαλικής βίας.

¹² Άρθρο 8, παρ. 4, Π.Δ. 114/2010.

UNHCR / Mathias Degerodon

νουν υπόψη ότι μόνο η αδυναμία προσκόμισης εγγράφων αποδεικτικών στοιχείων δε θίγει την αξιοπιστία της αιτούσας. Συχνά οι γυναίκες δεν έχουν πρόσβαση σε έγγραφα και συνήθως δεν υπάρχουν γραπτά στοιχεία σχετικά με την κακοποίηση. Συνεπώς είναι απαραίτητο να παρέχεται το ευεργέτημα της αμφιβολίας.

β. Η συνέντευξη ασύλου

Οι γυναίκες πρέπει να ενημερώνονται ότι υπάρχει η δυνατότητα να αναγνωρισθεί αυτοτελώς στο πρόσωπό τους το καθεστώς του πρόσφυγα ή το καθεστώς της επικουρικής προστασίας βάσει των ισχυρισμών τους.

Πρέπει να ενημερώνονται για τη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα

και για την πρόσβαση σε αυτήν, καθώς και να τους παρέχονται νομικές συμβουλές, με τρόπο και σε γλώσσα που κατανοούν.

Η συνέντευξη με τις γυναίκες αιτούσες άσυλο πρέπει να διεξάγεται κατ'ίδιαν, χωρίς να είναι παρόντα τα μέλη της οικογένειας¹³, ώστε να διασφαλίζεται η δυνατότητά τους να παρουσιάσουν διεξοδικά τους λόγους της αίτησής τους¹⁴ και να αναφερθούν σε γεγονότα τα οποία μπορεί να απέφευγαν να συζητήσουν παρουσία άλλων από φόβο ή ντροπή.

Η συνέντευξη πρέπει να διεξάγεται σε περιβάλλον που να ενθαρρύνει τη συζήτηση, να επιτρέπει στη γυναίκα να αισθανθεί άνετα και να διασφαλίζει την εμπιστευτικότητα¹⁵ της συνέντευξης.

Πρέπει να υπάρχει δυνατότητα διεξαγωγής της συνέντευξης από γυναίκα με τη συνδρομή γυναίκας διερμηνέα¹⁶, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπου εγείρονται ζητήματα σεξουαλικής βίας ή βίας λόγω φύλου.

Οι υπεύθυνοι της συνέντευξης και οι διερμηνείς πρέπει να γνωρίζουν τις πολιτισμικές ή θρησκευτικές ευαισθησίες ή τα ιδιαίτερα προσωπικά χαρακτηριστικά¹⁷ της αιτούσας άσυλο, όπως είναι η ηλικία και το επίπεδο μόρφωσης.

Οι υπεύθυνοι της συνέντευξης πρέπει να διατηρούν ουδετερότητα, ευαισθησία και αντικειμενικότητα κατά τη διάρκεια της συνέντευξης και να αποφεύγουν σωματικές ή άλλες κινήσεις που μπορεί να εκλαμβάνονται ως απειλητικές ή πολιτισμικά απρεπείς ή ακατάλληλες.

¹³ Άρθρο 10, παρ. 7, Π.Δ. 114/2010.

¹⁴ Άρθρο 10, παρ. 9, Π.Δ. 114/2010.

¹⁵ Άρθρο 10, παρ. 8, Π.Δ. 114/2010.

¹⁶ Άρθρο 10, παρ. 1, Π.Δ. 114/2010.

¹⁷ Άρθρο 10, παρ. 9α, Π.Δ. 114/2010.

Οι υπεύθυνοι της συνέντευξης οφείλουν να επιτρέπουν στην αιτούσα άσυλο να παρουσιάσει τους ισχυρισμούς της με ελάχιστες διακοπές.

Οι υπεύθυνοι των συνεντεύξεων πρέπει να έχουν την αρμόζουσα κατάρτιση και εξειδίκευση, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπου η αιτούσα είναι θύμα σεξουαλικής κακοποίησης¹⁸.

Πρέπει να εξασφαλίζεται πρόσβαση σε υπηρεσίες ψυχολογικής στήριξης πριν από τη συνέντευξη¹⁹ με δυνατότητα περαιτέρω συμβουλευτικής εάν κριθεί απαραίτητη.

Οι ερωτήσεις πρέπει να διατυπώνονται κατά τρόπο που να επιτρέπει την αποκάλυψη των ζητημάτων που αφορούν το αίτημα ασύλου, λαμβάνοντας υπόψη ότι μπορεί να μην συνάδουν απαραίτητα με καθιερωμένες αντιλήψεις, π.χ. σχετικά με τις έννοιες της πολιτικής δράσης ή των βασανιστηρίων, τις οποίες η αιτούσα μπορεί να μην συνδέει με τον τύπο κακομεταχείρισης που έχει υποστεί ή φοβάται (όπως βιασμό, σεξουαλική κακοποίηση, κλειτοριδεκτομή κλπ).

Όπου κρίνεται σκόπιμο, οι συνεντεύξεις θα πρέπει να προγραμματίζονται κατά τρόπο που να λαμβάνει υπόψη τραυματικές εμπειρίες και τυχόν απροθυμία της αιτούσας να συζητήσει κάποια ζητήματα. Στις περιπτώσεις αυτές, μια δεύτερη ή και άλλες συμπληρωματικές συνεντεύξεις μπορεί να επιτρέψουν τη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης.

Οι υπεύθυνοι της συνέντευξης πρέπει να κατανοούν τις τραυματικές εμπειρίες και τη

συγκινησιακή φόρτιση των αιτουσών άσυλο και να διακόπτουν τη συνέντευξη όταν η αιτούσα άσυλο πιέζεται ψυχολογικά.

Οι υπεύθυνοι της συνέντευξης πρέπει να μελετούν τις πληροφορίες που αφορούν στη χώρα καταγωγής, και ειδικότερα πληροφορίες σχετικά με τη θέση της γυναίκας ενώπιον του νόμου, τα πολιτικά δικαιώματα των γυναικών, το οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματά τους, τα πολιτισμικά και κοινωνικά ήθη της χώρας και τις συνέπειες της παραδοσιακών πρακτικών, τη συχνότητα και τους τύπους της βίας που ασκείται σε βάρος των γυναικών, την προστασία που τους παρέχεται, τις τιμωρίες που προβλέπονται για τους αυτουργούς της βίας και τους κινδύνους που μπορεί να αντιμετωπίσει μια γυναίκα όταν επιστρέψει στη χώρα καταγωγής της μετά την υποβολή του αιτήματος ασύλου.

Η αξιοπιστία των αιτουσών άσυλο δεν πρέπει να εξαρτάται από τον τύπο και το επίπεδο της συγκίνησης που εκδηλώνουν οι γυναίκες όταν διηγούνται τις εμπειρίες τους. Οι υπεύθυνοι της συνέντευξης και οι αρμόδιες αρχές που αποφασίζουν επί των αιτημάτων ασύλου πρέπει να κατανοούν ότι οι πολιτισμικές διαφορές και οι τραυματικές εμπειρίες παίζουν σημαντικό ρόλο στον καθορισμό της συμπεριφοράς. Σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να είναι σκόπιμο να αναζητηθούν ψυχολογικές ή ιατρικές γνωματεύσεις σχετικά με την κατάσταση και τις εμπειρίες των αιτουσών.

¹⁸ Άρθρο 10, παρ. 9α, Π.Δ. 114/2010.

¹⁹ Σύμφωνα με το Άρθρο 10, παρ. 1, του Π.Δ. 114/2010, πριν από τη συνέντευξη χορηγείται στον αιτούντα/ στην αιτούσα άσυλο, εφόσον το επιθυμεί, εύλογος χρόνος (συνολικά μέχρι δύο μήνες) προκειμένου να προετοιμασθεί κατάλληλα και να συμβουλευθεί νομικό ή άλλο σύμβουλο για να τον/ την επικουρεί κατά τη διάρκεια της διαδικασίας.

IV. Κατευθυντήριες Οδηγίες για την προστασία των κοριτσιών

Τα κορίτσια που είναι ασυνόδευτα ή έχουν χωριστεί από τις οικογένειές τους είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στην εμπορία ανθρώπων (trafficking) και σε άλλες μορφές κακοποίησης. Έχουν ειδικές ανάγκες που σχετίζονται με την ηλικία τους και το γεγονός ότι στερούνται της φροντίδας του γονέα ή άλλου υπεύθυνου για τη φροντίδα τους και μπορεί να υποφέρουν κοινωνικά και ψυχολογικά λόγω του αποχωρισμού τους από την οικογένειά τους. Πρέπει να αντιμετωπίζονται πρωτίστως ως παιδιά και να δίνεται δευτερεύουσα σημασία στο μεταναστευτικό καθεστώς τους²⁰.

Η θεμελιώδης αρχή, που πρέπει να τηρείται σε όλες τις αποφάσεις και ενέργειες που αφορούν στα κορίτσια, είναι η προτεραιότητα του **βέλτιστου συμφέροντος** τους. Σύμφωνα με το Άρθρο 3, παρ. 1, της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού²¹ «Σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν στα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημοσίους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας, είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές αρχές ή τα νομοθετικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού.» Η προτεραιότητα του βέλτιστου συμφέροντος των παιδιών κατοχυρώνεται στη σχετική ελληνική νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένων του Άρθρου 18, παρ. 1, του Π.Δ. 220/2007, του Άρθρου 12, παρ. 7, του Π.Δ. 114/2010 και του Άρθρου 20 του Ν.3907/2011.

Ο καθορισμός του βέλτιστου συμφέροντος πρέπει να στηρίζεται στις προσωπικές περιστάσεις κάθε κοριτσιού και να συνεκτιμά την κατάσταση της οικογένειας του κοριτσιού, την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα καταγωγής του, τις ευπάθειες του κοριτσιού, την ασφάλεια και τους κινδύνους στους οποίους εκτίθεται και τις ανάγκες προστασίας του, καθώς και την πνευματική και σωματική του υγεία, τις συνθήκες εκπαίδευσης αλλά και τις κοινωνικο - οικονομικές συνθήκες²².

Εκτός από τις κατευθυντήριες οδηγίες για την προστασία των γυναικών που ισχύουν εξίσου για την προστασία των κοριτσιών, οι ακόλουθες ειδικότερες κατευθυντήριες οδηγίες θα πρέπει να τηρούνται:

Διορισμός επιτρόπου

Όταν κατά την πρώτη υποδοχή προκύπτει η παρουσία κοριτσιών που είναι ασυνόδευτα ή έχουν χωριστεί από τις οικογένειές τους, πρέπει να λαμβάνονται άμεσα μέτρα για το διορισμό επιτρόπου (γυναίκας κατά προτίμηση) για τη διασφάλιση των συμφερόντων τους²³. Τα μέτρα αυτά συμπεριλαμβάνουν την άμεση ενημέρωση των αρμόδιων τοπικά Εισαγγελέων Ανηλίκων ή των Εισαγγελέων Πρωτοδικών, προκειμένου να ενεργήσουν ως προσωρινοί επίτροποι για τα ασυνόδευτα κορίτσια και να τα εκπροσωπήσουν/ συνδράμουν στη διαδικασία καθορισμού του

²⁰ Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για τα Ασυνόδευτα Παιδιά, Διακήρυξη Καλών Πρακτικών, 2009.

²¹ Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, 1989, η οποία κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Νόμο 2101/1992.

²² Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για τα Ασυνόδευτα Παιδιά, Διακήρυξη Καλών Πρακτικών, 2009. Επίσης Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τον Καθορισμό του Βέλτιστου Συμφέροντος των Παιδιών, 2008 (στην αγγλική γλώσσα).

²³ Άρθρο 19, παρ. 1, Π.Δ. 220/2007.

καθεστώς του πρόσφυγα ή χορήγησης επικουρικής προστασίας. Ο/Η Εισαγγελέας Ανηλίκων θα πρέπει να ενεργήσει για το διορισμό επιτρόπου, του οποίου/ της οποίας οι αρμοδιότητες αρχικά είναι :

Να διασφαλίζει ότι όλες οι αποφάσεις που αφορούν στα κορίτσια διέπονται από την αρχή του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού.

Να διασφαλίζει ότι τα κορίτσια έχουν την κατάλληλη φροντίδα, στέγη και παροχή υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής πρόνοιας.

Να συμβουλευέται και να συμβουλεύει τα κορίτσια.

Να αποτελεί το σύνδεσμο μεταξύ των κοριτσιών και των διαφόρων οργανώσεων που μπορεί να παρέχουν υπηρεσίες στα κορίτσια.

Εξαίρεση από το μέτρο της κράτησης.

Τα ασυνόδευτα κορίτσια δεν πρέπει ποτέ να κρατούνται για λόγους που αφορούν μόνο στην παράνομη είσοδό τους στη χώρα²⁴. Σύμφωνα με το Άρθρο 37(β) της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού «Η σύλληψη, κράτηση ή φυλάκιση ενός παιδιού πρέπει να είναι σύμφωνη με το νόμο, να μην αποτελεί παρά ένα έσχατο μέτρο και να είναι της μικρότερης δυνατής χρονικής διάρκειας». Ο κανόνας αυτός επαναλαμβάνεται στο Άρθρο 32, παρ. 1, του Νόμου 3907/2011. Επιπλέον, το Άρθρο 13, παρ. 6, του Π.Δ. 114/2010 προβλέπει την αποφυγή της κράτησης ανηλίκων

Ένα κορίτσι πρόσφυγας από την Δημοκρατία της Κεντρικής Αφρικής, φροντίζει τον μικρό της αδελφό. Συχνά σε καιρούς πολέμου, οι οικογένειες χωρίζουν και τα μεγαλύτερα παιδιά αναλαμβάνουν την ευθύνη των μικρότερων.

και ορίζει ότι ανήλικα παιδιά που έχουν χωριστεί από τις οικογένειές τους και ασυνόδευτα ανήλικα κρατούνται μόνο για τον απαραίτητο χρόνο έως την ασφαλή παραπομπή τους σε κατάλληλες δομές φιλοξενίας ανηλίκων.

Παροχή κατάλληλης και ασφαλούς στέγασης.

Σύμφωνα με το Άρθρο 19, παρ. 2, του Π.Δ. 220/2007, όταν υποβάλλεται αίτηση ασύλου από ασυνόδευτο ανήλικο, οι αρμόδιες αρχές παραλαβής και εξέτασης της αίτησης «διασφαλίζουν ότι οι ανάγκες στέγασης του παιδιού ικανοποιούνται με τη φιλοξενία του σε ενήλικους συγγενείς, σε ανάδοχο οικογένεια, σε Κέντρο Φιλοξενίας με ειδική υποδομή για ανηλίκους ή σε άλλους χώρους φιλοξενίας

²⁴ Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για τα Ασυνόδευτα Παιδιά, Διακήρυξη Καλών Πρακτικών, 2009.

UNHCR / E. Parsons / March 2008

κατάλληλους για ανηλικούς και ότι η στέγαση του παιδιού το προστατεύει από τον κίνδυνο της εμπορίας ή της εκμετάλλευσης».

Ειδικές διαδικασίες για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Οι διαδικασίες αυτές πρέπει να είναι ευαίσθητες προς τις ειδικές ανάγκες των κοριτσιών και να διασφαλίζουν ότι:

Οι αιτήσεις που υποβάλλονται από ασυνόδευτα κορίτσια εξετάζονται σύμφωνα με την κανονική (όχι ταχύρρυθμη) διαδικασία, κατά προτεραιότητα, όπως προβλέπει το Άρθρο 12, παρ. 2, του Π.Δ. 114/2010.

Είναι κατάλληλα προσαρμοσμένες στο επίπεδο αντίληψης των κοριτσιών, κατά τρόπο που να τους παρέχεται η δυνατότητα να κα-

ταθétουν με διάφορα μέσα, προφορικά, εγγράφως ή/ και σχεδιάζοντας.

Κάθε κορίτσι εκπροσωπείται από ενήλικα που γνωρίζει το ιστορικό του και προστατεύει το συμφέρον του. Το Άρθρο 12, παρ. 1, του Π.Δ. 114/2010 ορίζει ότι ο/ η επιτροπος ή ο/ η ασκών/ ασκούσα τη σχετική πράξη επιτροπείας καλείται και δύναται να παρίσταται στην προσωπική συνέντευξη του ανηλικού και να υποβάλει ερωτήσεις ή παρατηρήσεις.

Οι συνεντεύξεις διεξάγονται κατά τρόπο φιλικό προς τα παιδιά, που συμπεριλαμβάνει συχνά διαλείμματα και ατμόσφαιρα που είναι ανεπίσημη και δεν είναι επιθετική.

Οι υπεύθυνοι/ες της συνέντευξης και οι διερμηνείς είναι ειδικά καταρτισμένοι /ες στη διεξαγωγή συνεντεύξεων με παιδιά και απευθύνονται στα κορίτσια σε απλή γλώσσα που μπορούν να κατανοήσουν.

Επιπλέον το Π.Δ. 114/2010 επαναλαμβάνει την υποχρέωση να διασφαλίζεται το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού κατά την εφαρμογή των διατάξεων που αφορούν τις αιτήσεις ασυνόδευτων ανηλικών.

Κατάλληλη κατάρτιση προσωπικού²⁵.

‘Όσοι παρέχουν υπηρεσίες σε ασυνόδευτα κορίτσια πρέπει να έχουν κατάλληλη κατάρτιση και συνεχιζόμενη επιμόρφωση σε σχέση με τα δικαιώματα και τις ιδιαίτερες ανάγκες

²⁵ Το Άρθρο 3, παρ. 3, της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού ορίζει ότι « Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μεριμνούν ώστε η λειτουργία των οργανισμών, των υπηρεσιών και των ιδρυμάτων που αναλαμβάνουν παιδιά και που είναι υπεύθυνα για την προστασία τους να είναι σύμφωνη με τους κανόνες που έχουν θεσπιστεί από τις αρμόδιες αρχές, ιδιαίτερα στον τομέα της ασφάλειας και της υγείας και σε ότι αφορά τον αριθμό και την αρμοδιότητα του προσωπικού τους, καθώς και την ύπαρξη μιας κατάλληλης εποπτείας». Επιπλέον το Άρθρο 19, παρ. 3, του Π.Δ. 220/2007 ορίζει ότι το προσωπικό που ασχολείται με υποθέσεις ασυνόδευτων ανηλικών πρέπει να διαθέτει ή να λαμβάνει κατάλληλη κατάρτιση σχετικά με τις ανάγκες των ανηλικών.

τους, καθώς και για την ανάπτυξη των κατάλληλων δεξιοτήτων επικοινωνίας μαζί τους. Η κατάρτιση πρέπει επίσης να διασφαλίζει την ευαισθητοποίηση ως προς το φύλο και τα θέματα πολιτισμικής φύσης και την κατανόηση της διαπολιτισμικής επικοινωνίας. Το προσωπικό των συνοριακών αστυνομικών υπηρεσιών και άλλοι αρμόδιοι φορείς πρέπει να επιμορφώνονται προκειμένου να διεξάγουν φιλικές προς τα παιδιά συνεντεύξεις.

Συνεργασία με οργανώσεις και ιδρύματα που ειδικεύονται στα θέματα των παιδιών.

Το συντομότερο δυνατόν μετά τον εντοπισμό ασυνόδευτων κοριτσιών, θα πρέπει να γίνον-

ται επαφές με οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων και ΜΚΟ, που έχουν εμπειρία στο χειρισμό θεμάτων που αφορούν σε ασυνόδευτα κορίτσια και στις ιδιαίτερες ανάγκες τους. Οι φορείς αυτοί μπορούν να παρέχουν εξειδικευμένη βοήθεια και να συμβάλλουν σε προσπάθειες σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο για την αναζήτηση της οικογένειας των κοριτσιών και τις διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης, όπου κρίνεται ως κατάλληλη βιώσιμη λύση και μόνο όταν δεν θέτει σε κίνδυνο το κορίτσι ή τα μέλη της οικογένειάς του. Η αναζήτηση της οικογένειας στηρίζεται στη συναίνεση που παρέχει το κορίτσι, αφού έχει ενημερωθεί σχετικά, και πρέπει να διέπεται από την αρχή της εμπιστευτικότητας.

MONUC / Marie Fechain / Septembre 2008

Δημοκρατία του Κονγκό: Μια εκποτισμένη Κονγκολέζα μητέρα κατασκηνώνει για ασφάλεια κοντά στη στρατιωτική βάση του Ο.Η.Ε. στο Μασίσι. Η ανθρωπιστική κατάσταση στην επαρχία του βόρειου Κιβού είναι πολύ δύσκολη, με περίπου 1 εκατομμύριο εκποτισμένους στις αρχές του 2009.

V. Παράρτημα – Η ερμηνεία του ορισμού του πρόσφυγα στο πλαίσιο των περιπτώσεων δίωξης λόγω φύλου

Κατά την εξέταση αιτημάτων που αφορούν δίωξη λόγω φύλου, πρέπει -όπως με όλα τα αιτήματα- να αξιολογείται η ύπαρξη βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης και κατά πόσον ο φόβος οφείλεται σε έναν από τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων.

α. Τι συνιστά δίωξη λόγω φύλου;

Πράξεις σεξουαλικής βίας.

μπορούν να χαρακτηρισθούν ως σοβαρές παραβιάσεις της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και θεωρείται ότι συνιστούν δίωξη²⁶. Ο βιασμός και άλλες μορφές βίας που οφείλονται στο φύλο, όπως είναι η βία που σχετίζεται με την προίκα, ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων, η ενδοοικογενειακή βία και η εμπορία ανθρώπων, είναι πράξεις που συχνά αποτελούν μορφές δίωξης, είτε από κρατικά είτε από μη κρατικά όργανα.

Νόμοι που αντιβαίνουν στα διεθνή πρότυπα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Κάποιοι νόμοι, οι οποίοι μπορεί να προέρχονται από παραδοσιακούς ή πολιτισμικούς κανόνες και πρακτικές, ενδεχομένως δεν συμφωνούν με τα διεθνή πρότυπα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η εφαρμογή αυτών των νόμων αυτή καθαυτή μπορεί να αποτελεί δίωξη.

Ανοχή απαγορευμένων πρακτικών από το κράτος.

Ακόμα και σε περιπτώσεις όπου μια δικτυική πρακτική (π.χ. η κλειτοριδεκτομή) έχει απαγορευθεί από το κράτος, η συνέχιση της πρακτικής αυτής αποτελεί δίωξη εάν το κράτος την ανέχεται ή αδυνατεί να τη σταματήσει αποτελεσματικά.

Δυσανάλογα αυστηρή τιμωρία.

Αν η ποινή ή η τιμωρία που επιβάλλεται για τη μη συμμόρφωση σε μια πολιτική ή για την παράβαση ενός νόμου είναι δυσανάλογη, μπορεί να αποτελεί δίωξη. Κατά συνέπεια, μπορεί να συνιστά δίωξη η αυστηρή τιμωρία των γυναικών που παραβιάζουν τα κοινωνικά ήθη της κοινότητάς τους.

Εφαρμογή νόμων με μεθόδους που παραβιάζουν δικαιώματα.

Η υλοποίηση πολιτικών στα πλαίσια θεμιτών νόμων μπορεί να συνιστούν δίωξη εάν οι μέθοδοι εφαρμογής τους παραβιάζουν θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, π.χ. αναγκαστικές εκτρώσεις.

Σωρευτικό αποτέλεσμα διακρίσεων.

Ενώ η διακριτική μεταχείριση δεν μπορεί από μόνη της να συνιστά δίωξη, η συστηματική διάκριση ή η λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση μπορεί, σωρευτικά, να αποτελεί δίωξη, π.χ.

²⁶ Άρθρο 60 της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας Κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας.

σοβαροί περιορισμοί του δικαιώματος να κερδίζει κάποιος τα προς το ζην, να ασπάζεται τη θρησκεία της επιλογής του ή να έχει πρόσβαση στις διαθέσιμες δομές εκπαίδευσης ή υπηρεσίες υγείας.

Μη αναγνώριση δικαιωμάτων, παράλειψη προστασίας από το κράτος.

Σημαντική μορφή διάκρισης μπορεί να αποτελέσει η παράλειψη του κράτους να εγγυηθεί προστασία από σοβαρή βλάβη (όπως η ενδοοικογενειακή βία). Η μορφή αυτή διακριτικής μεταχείρισης προκαλεί σοβαρή βλάβη της οποίας ο αυτουργός παραμένει ατιμώρητος, και μπορεί να συνιστά δίωξη.

Εμπορία ανθρώπων (trafficking).

Κάποιες γυναίκες που είτε είναι, ή κινδυνεύουν να γίνουν, θύματα εμπορίας ανθρώπων, μπορεί να έχουν βάσιμους λόγους για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Η αναγκαστική ή παραπλανητική «στρατολόγηση» των γυναικών με σκοπό τον εξαναγκασμό τους στην πορνεία ή στη σεξουαλική εκμετάλλευση αποτελεί βία ή κακοποίηση που οφείλεται στο φύλο και μπορεί να οδηγήσει στο θάνατο. Μπορεί να θεωρηθεί μορφή βασανιστηρίου και σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης. Επιπλέον, τα θύματα εμπορίας ανθρώπων μπορεί να αντιμετωπίζουν σοβαρές επιπτώσεις όταν επι-

στρέψουν, όπως π.χ. αντίποινα από τα κυκλώματα δουλεμπόρων, την πιθανότητα να καταστούν εκ νέου θύματα εμπορίας, τον εξοστρακισμό από την κοινότητα ή την οικογένειά τους, ή σοβαρές διακρίσεις. Συνεπώς, η εμπορία μπορεί να αποτελέσει τη βάση αίτησης παροχής διεθνούς προστασίας όταν η χώρα καταγωγής δεν μπορεί ή δεν επιθυμεί να παρέχει προστασία από τη βλάβη αυτή.

Νόμοι που παραβιάζουν κοινωνικούς κανόνες ή η ανοχή καταχρηστικών πρακτικών από το κράτος δεν μπορούν να δικαιολογηθούν με βάση το σεβασμό για το εθνικό δίκαιο ή την πολιτιστική πολυμορφία. Το άρθρο 5 της Σύμβασης για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών απαιτεί από τα κράτη «Να τροποποιήσουν τα σχέδια και τα πρότυπα κοινωνικοπολιτιστικής συμπεριφοράς του άνδρα και της γυναίκας με σκοπό να φθάσουν στην εξάλειψη των προκαταλήψεων και των εθιμικών ή κάθε άλλου τύπου συνθηθειών που βασίζονται στην ιδέα της κατωτερότητας ή της ανωτερότητας του ενός ή του άλλου φύλου ή στην ιδέα ενός στερεοτύπου ρόλου των ανδρών και των γυναικών»²⁷.

β. Πώς ερμηνεύονται οι λόγοι δίωξης της Σύμβασης στο πλαίσιο της δίωξης λόγω φύλου;

Σύμφωνα με τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας Κατά των Γυναικών και της Ενδοοικο-

²⁷ Άρθρο 5, Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών, 18 Δεκεμβρίου 1979, η οποία κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Νόμο 1342/1983.

κογενειακής Βίας, τα κράτη πρέπει να «διασφαλίσουν ότι οι λόγοι της Σύμβασης ερμηνεύονται με ευαισθησία προς το φύλο και ότι όπου διαπιστώνεται ότι ο φόβος δίωξης οφείλεται σε έναν ή περισσότερους από τους λόγους αυτούς, θα χορηγείται άσυλο στους αιτούντες»²⁸.

Φυλή.

Η δίωξη για λόγους φυλής μπορεί να εκφραστεί με διαφορετικούς τρόπους σε βάρος των αντρών και των γυναικών. Για παράδειγμα, ο διώκτης μπορεί να επιλέξει να καταστρέψει την εθνοτική ταυτότητα της φυλετικής ομάδας σκοτώνοντας, ακρωτηριάζοντας ή διάτασσοντας τη φυλάκιση των αντρών, ενώ οι γυναίκες θεωρούμενες ως μέσο αναπαραγωγής της εθνοτικής ή της φυλετικής ταυτότητας διώκονται με διαφορετικό τρόπο, όπως είναι η σεξουαλική βία ή ο έλεγχος των γεννήσεων.

Θρησκεία.

Σε κάποια κράτη η θρησκεία επιβάλλει συγκεκριμένους ρόλους ή κώδικες συμπεριφοράς στις γυναίκες και στους άντρες αντίστοιχα. Μια γυναίκα μπορεί να εκφράζει βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης για λόγους θρησκείας όταν τιμωρείται επειδή αρνείται να εκπληρώσει τον προκαθορισμένο ρόλο της ή να συμμορφωθεί με τους κώδικες συμπεριφοράς. Η παράλειψη συμμόρφωσης

με αυτούς τους κώδικες μπορεί να εκληφθεί ως απόδειξη ότι η γυναίκα πρεσβεύει απαράδεκτες θρησκευτικές για το καθεστώς απόψεις, ανεξάρτητα από τα πραγματικά θρησκευτικά της πιστεύω. Μια γυναίκα μπορεί να αντιμετωπίσει δίωξη λόγω των ιδιαίτερων θρησκευτικών πεποιθήσεών της ή πρακτικών ή των αποδιδόμενων σ' αυτήν πεποιθήσεων, συμπεριλαμβανομένης της άρνησής της να υποστηρίξει συγκεκριμένα πιστεύω, να ασκεί τα λατρευτικά καθήκοντα ή να εναρμονίζει τη συμπεριφορά της με τα διδάγματα της επίσημης θρησκείας.

Εθνικότητα.

Αν και η δίωξη λόγω εθνικότητας (όπως και η δίωξη λόγω φυλής) δεν διακρίνει ιδιαιτέρως τους άντρες ή τις γυναίκες, σε πολλές περιπτώσεις από τη φύση της δίωξης συνάγεται η ύπαρξη φόβου που οφείλεται στο φύλο. Συνήθως πρόκειται για τη σεξουαλική βία που ασκείται σε βάρος γυναικών και κοριτσιών.

Συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα.

Η ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα είναι μια ομάδα ανθρώπων με κοινά χαρακτηριστικά, πλην αυτού του κινδύνου δίωξης, ή που εκλαμβάνονται ως ομάδα από την κοινωνία. Το χαρακτηριστικό είναι συχνά έμφυτο, ανεπίδεκτο αλλαγής ή θεμελιώδες για την ταυτότητα των μελών της ομάδας, τη συνείδησή τους ή την

²⁸ Άρθρο 60, παρ. 2

Αυτή η νεαρή μητέρα έχει εκποτιστεί τρεις φορές από την περιοχή Ρουταγούρου του βόρειου Κιβού. “Την τελευταία φορά που φύγαμε (το 2010), όταν φτάσαμε στο Ρουμπάρι... Εκεί με βίασαν και έμεινα εγκύος σε αυτό το παιδί,” είπε, προσθέτοντας ότι την φροντίζει ο πατέρας της. “Οι γείτονες αποδέχονται το παιδί και, ειδικά λόγω του κρύου, νιώθουν ασχημά γι αυτή.”

UNICEF / S. Schullman

άσκηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους. Οι γυναίκες αποτελούν ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα κοινωνικής ομάδας που καθορίζεται από έμφυτα και ανεπίδεκτα αλλαγής γνωρίσματα που τις ξεχωρίζουν ως κοινωνική ομάδα, η οποία συχνά υπομένει διαφορετικά κριτήρια και επίπεδο μεταχείρισης.

Πολιτικές πεποιθήσεις.

Οι πολιτικές πεποιθήσεις, ως λόγος φόβου δίωξης, πρέπει να ερμηνεύονται ευρέως, ώστε να ενσωματώνουν κάθε πεποίθηση, για οποιοδήποτε θέμα που αφορά το μηχανισμό του κράτους, την κυβέρνηση, την κοινωνία ή την πολιτική. Μπορεί να περιλαμβάνουν και πεποιθήσεις σχετικές με τους ρόλους του φύλου, ή πρακτικές όπως η κλειτοριδεκτομή. Ο περί ασύλου ισχυρισμός που στηρίζεται στο

φόβο δίωξης λόγω πολιτικών πεποιθήσεων προϋποθέτει ότι η αιτούσα την προστασία έχει ή θεωρείται ότι έχει πεποιθήσεις που δεν είναι ανεκτές από τις αρχές ή την κοινωνία και οι οποίες επικρίνουν τις πολιτικές, τις παραδόσεις ή τις μεθόδους. Επίσης προϋποθέτει ότι αυτές οι πεποιθήσεις έχουν ήδη υποπέσει ή θα μπορούσαν να υποπέσουν στην αντίληψη των αρχών ή των ενδιαφερόμενων μερών της κοινωνίας ή ότι αποδίδονται στην αιτούσα άσυλο. Δεν είναι πάντα αναγκαίο να έχει εκφραστεί η πολιτική πεποίθηση ή να έχει υποστεί ήδη η αιτούσα άσυλο δίωξη ή διακριτική μεταχείριση. Σε αυτές τις περιπτώσεις το κριτήριο του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης θα αξιολογηθεί εκ του αποτελέσματος που συνεπάγεται για την αιτούσα άσυλο η επιστροφή στη χώρα κα-

Η Χαμπίμπο, 25 ετών, με το μικρότερο από τα τέσσερα παιδιά της, τον ενός έτους Ράκιμο. Η οικογένειά έφτασε στο Γκαλκάγκιο στις αρχές Ιουνίου, αφού διέφυγε από τις εχθροπραξίες στην πρωτεύουσα της Σομαλίας, Μογκαντίσου.

UNHCR / R. Gangaie

ταγωγής της. Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι συνήθως οι γυναίκες εμπλέκονται λιγότερο σε σχέση με τους άντρες σε πολιτικές δραστηριότητες ιδιαίτερα υψηλού επιπέδου και συχνά ασχολούνται με «χαμηλού επιπέδου» πολιτικές δραστηριότητες οι οποίες αντανακλούν τους ρόλους του φύλου. Για παράδειγμα οι γυναίκες μπορεί να απασχολούνται στην παροχή ιατρικών φροντιδών στους ασθενείς επαναστάτες στρατιώτες, στη στρατολόγηση οπαδών ενός κόμματος ή στην προετοιμασία και στη διανομή φυλλαδίων. Συχνά στις γυναίκες αποδίδονται οι πολιτικές απόψεις των οικογενειών τους ή των αντρών συγγενών τους και υπομένουν διώξεις λόγω των δραστηριοτήτων των αντρών του κοινωνικού και συγγενικού τους περιβάλλοντος. Εξίσου σημαντικό είναι να γίνεται αν-

τιληπτό ότι μια γυναίκα μπορεί να αρνείται να δραστηριοποιηθεί σε κάποιους τομείς όπως είναι η παροχή γευμάτων σε στρατιώτες των εθνικών ενόπλων δυνάμεων, στάση που μπορεί να ερμηνευθεί από τους διώκτες ως υποστήριξη αντίθετων πολιτικών πεποιθήσεων και να οδηγήσει σε δίωξη.

Μια νεαρή μητέρα και το μωρό της στο καταφύγιο τους στον καταυλισμό προσφύγων Καλίνγκα, στο Μαζίσι. Το κορίτσι γέννησε αφού βιάστηκε από ένοπλους άνδρες. "Η κόρη μου δεν είναι καλή. Δεν είναι καλά από τότε, όταν τραυματίστηκε πολύ βαθιά," λέει η μητέρα της.

VI. Πηγές / Παραπομπές

(εκτός αν επισημαίνεται διαφορετικά, τα κείμενα που αναφέρονται παρακάτω μπορούν να ανευρεθούν στη βάση δεδομένων, “Refworld”, της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην ιστοσελίδα www.refworld.org. Τα Ελληνικά κείμενα μπορούν να ανευρεθούν στην ιστοσελίδα του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα www.unhcr.gr).

• Προστασία των Γυναικών.

UNHCR, Εγχειρίδιο για την Προστασία των Γυναικών, Ιανουάριος 2008.
(Κείμενο στην Αγγλική γλώσσα: *Handbook for the Protection of Women and Girls*)

UNHCR, Εργαλείο για τον Εντοπισμό Αυξημένου Κινδύνου, Ιούνιος 2010.
(Κείμενο στην Αγγλική γλώσσα: *Heightened Risk Identification Tool*)

UNHCR, Σεξουαλική βία και βία που βασίζεται στο φύλο εναντίον προσφύγων, επαναπατρισθέντων και εσωτερικά εκτοπισμένων ατόμων: Κατευθυντήριες Οδηγίες για την Πρόληψη και Αντιμετώπισή της, 2003. (Κείμενο στην Αγγλική γλώσσα: *Sexual and Gender-Based Violence against Refugees, Returnees and Internally Displaced Persons: Guidelines for Prevention and Response*)

Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, CM(2011)49 Final, 7 April 2011. (κείμενο στην Αγγλική γλώσσα) [<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/HTML/DomesticViolence.htm>]

Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών, 18 Δεκεμβρίου 1979, κύρωση με το Νόμο 1342/1983. [<http://www.isotita.gr/index.php/docs/326>]

Πόρισμα Εκτελεστικής Επιτροπής της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, για τις Γυναίκες και τα Κορίτσια σε Κίνδυνο, No. 105, 2006. (Κείμενο στην Αγγλική γλώσσα: *Executive Committee Conclusion on Women and Girls at Risk, No. 105 (LVII), 2006*)

Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για την κράτηση των αιτούντων άσυλο.

• Αναγνώριση του Καθεστώτος του Πρόσφυγα.

UNHCR, Δίωξη λόγω γένους στα πλαίσια ερμηνείας του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951

και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων, Μάιος 2002.

UNHCR, Κατευθυντήριες Οδηγίες Για Τη Διεθνή Προστασία Των Προσφύγων: «Συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα» στα πλαίσια του Άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων, Μάιος 2002.

UNHCR, Κατευθυντήριες Οδηγίες για την Εξέταση των Αιτημάτων Ασύλου των Παιδιών στο πλαίσιο των άρθρων 1 (Α) 2 και 1 (ΣΤ) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων, Δεκέμβριος 2009

UNHCR, Διασφαλίζοντας την Ευαισθησία προς το Φύλο στα πλαίσια του Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα και της Μετεγκατάστασης. *(Κείμενο στην Αγγλική γλώσσα: Ensuring Gender Sensitivity in the context of Refugee Status Determination and Resettlement, modules 1, 2 and 3, Regional Bureau for Europe, October 2005)*

UNHCR, Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων.

UNHCR, Οδηγίες για το Χειρισμό των Αιτημάτων Ασύλου στις Περιπτώσεις Ακρωτηριασμού των Γυναικείων Γεννητικών Οργάνων, Μάιος 2009.

UNHCR, Η εφαρμογή του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων στα θύματα εμπορίας ανθρώπων ή στα πρόσωπα που κινδυνεύουν από την εμπορία ανθρώπων, Απρίλιος 2006.

• Προστασία των κοριτσιών.

Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

[<http://www.unric.org/el/human-rights-greek/26232>]

Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για τα Ασυνόδευτα Παιδιά, Διακήρυξη Καλών Πρακτικών, 2009.

Κατευθυντήριες οδηγίες Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τον Καθορισμό του Βέλτιστου Συμφέροντος του Παιδιού, Μάιος 2008. *(Κείμενο στην Αγγλική γλώσσα: UNHCR Guidelines on Determining the Best Interests of the Child)*

Κορίτσι πρόσφυγας από το Λουκ της Νότιας
Σομαλίας που έχει βιώσει τον πόλεμο.

Η Χάουα, 28 χρονών, με τον τεσσάρων μηνών γιο της, σε καταυλισμό στο Μπασάσο. Εγκατέλειψαν το Κισμάγιο στη Νότια Σομαλία το 2004 για να γλιτώσουν από τις συγκρούσεις.

Κατευθυντήριες αρχές Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για την πολιτική και τη διαδικασία στα πλαίσια εξέτασης αιτημάτων ασύλου ασυνόδευτων παιδιών, 1997.

Κατευθυντήριες Οδηγίες Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και Ελληνικής Αρχής Συνηγόρου του Πολίτη για τα Ασυνόδευτα Παιδιά που Ζητούν Άσυλο, 2005.

• Ελληνική Νομοθεσία

Νόμος 3907/2011 - Ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ «σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη-μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών» και λοιπές διατάξεις.

Νόμος 3064/2002 - Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών.
[http://www.isotita.gr/var/uploads/NOMOTHESIA/N_3064_2002.pdf]

Νόμος 3386/2005 – Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια. *[http://www.isotita.gr/var/uploads/NOMOTHESIA/N_3386_2005.pdf]*

Προεδρικό Διάταγμα 114/2010 - Καθιέρωση ενιαίας διαδικασίας αναγνώρισης σε αλλοδαπούς και ανιθαγενείς του καθεστώτος του πρόσφυγα ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου «σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα» (L 326/13.12.2005).

Προεδρικό Διάταγμα 220/2007 - Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (EEL 31/6.2.2003).

Προεδρικό Διάταγμα 233/2003 - Προστασία και αρωγή στα θύματα των εγκλημάτων των άρθρων 323, 323Α, 349, 351 και 351Α του Ποινικού Κώδικα, κατά το άρθρο 12 του Ν.3064/2002.
[http://www.isotita.gr/var/uploads/NOMOTHESIA/PD_233_2003.pdf]

Καταπίεση: Αφγανές γυναίκες,
κατά την περίοδο του καθεστώτος των
Ταλιμπάν, περιμένοντας στη σειρά για
να προμηθευτούν φαγητό.
UNHCR / F. Pagetti

Η Μαριάμ, η οποία διέφυγε από το
Μογκαντίσου, περιμένει την κάρτα
εγγραφής της στο προσωρινό κέντρο,
στο Ντόλο Άντο. UNHCR / P. Wiggers /
March 2009

Σουδανοί πρόσφυγες από την περιοχή
του Νταρφούρ στο ανατολικό Τσάντ το
2004. Υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν
τις εστίες τους, για να αποφύγουν
επιθέσεις από ένοπλες ομάδες.
UNHCR / H. Caux / July 2004

